# Kannstöparne

---

## Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

En kulen afton då den gamle titulerade Kammereraren Gnat undan snöyran tagit sin tillflykt på källaren Gyllne Friheten, och vid ett glas öl uppfriskade sin uthungrade lekamen och på samma gång (hvilket var hans egentliga spekulation), räddade sin 10:åriga hatt och dubbelt så gamla kapprock från menliga följder af de demokratiske snöhvirflarne, inkommo på denna väl kända källare 2:ne herrar, af hvilka den ena på den moderna blå-röda uniformskappan, det fylliga, af mustacher beskuggade ansigtet och den modiga hållningen genast igenkändes vara militär, men den andra vid första påseende kunnat anses vara någon af stadens välmående handtverkare, om icke de månge guldberlockerne i den gyllne urkedjan, en särdeles stor karniolsring på fingret samt en viss elegans i klädseln och allvar i hela mannens skick tillkännagifvit honom vara den, oaktadt flere egenheter, allmänt aktade H:r Råd- och Handelsmannen Flinkman.

H:r Flinkmans nya vän och sällskapsbroder, den ståtliga officeraren i den nya kappan, förreLöjtnanten vid — — Regemente, nu mera Kapitenen i armèen Fjellman (troligen en son eller brorson till den namnkunnige Johannes Fjellman), helsade artigt på Kamreraren Gnat, som några år förut under Fjellmans första trotsande steg på militärbanan, hans så kallade brilljanta tid, ej sällan emot 12 à 20 procent och dessutom en liten dusör skaffat Fjellman penningar. Oaktadt desse oegennyttige vänskapsprof hade F., som haft den oförlåtliga dumhet, att hoppas befordran såsom militär utan rikedom, eller annan rekommendation, än ett godt hufvud och mindre vanliga kunskaper, efter få års förlopp, svårligen anfäktad af sine björnar, Gnaten inberäknad, måst taga afsked från regementet för att med ackordsumman nedtysta de otåligaste af sine kreditorer. Om han vid åtankan på sin ordentlighet i tjenstgöringen, sine tillställde baler, slädpartier m. m. och artigheter mot det täcka könet kunde trösta sig med det Horatianska *non sine gloria militavi*, är svårt att säga, men visst är att han efter afskedet från regementet lefde mycket indraget, och, som man lätt kan föreställa sig, något knappt på sin erhållna Kapitens titel; ty så vidt man kände, ville H:r Kapitenen af en ganska berömvärd Esprit de Corps ej företaga något, som kunde humiliera, d. v. s. sätta honom i bredd med arbetande klassen, och derföre saknade han all nyttig sysslosättning, hvaraf han kunde föda sig, om man ej kan dertill hänföra hans trägna besök uti någre stadensvälmående borgarehus, och isynnerhet hos H:r Rådmannen Flinkman, som han flitigt hjelpte att kannstöpa, och hvilken särdeles högaktade Fjellman, emedan handelsmannen uti F., såsom afsigkommen militär såg stadens vid första ledighet blifvande väl lönade postmästare, eller tullförvaltare.

Sedan vi nu låtit de 3:ne herrarne presentera sig, återkomma vi till Kammereraren Gnat, som endast till namnet känd af Rådmannen, af den senare hedrades med en temlig artig bugning, hvarefter han och Kapitenen intogo plats vid samma bord, der Kammereraren satt, sedan de likväl ursäktat sig för intrånget, emedan de andra borden voro upptagne. G. var så fördjupad i läsning af de utländska nyheterne uti Statstidningen, som han för den vackra stilen, om icke för annat, med förkärlek omfattade, att han knapt hörde Flinkmans bjudning på en romtoddy, som Gnat dock, erinrande sig att dylik förfriskning blifvit vid det höga vitet af 50 R:dr B:ko för längesedan förbjuden, afslog, och i stället för sin person begärde och erhöll annan, ej förbjuden vara.

Är det något nytt i tidningarne? frågade Flinkman den oafbrutet läsande Kammereraren, har någon ny förklaring utkommit öfver den nya brännvinsförordningen, eller något upplysande, eller belysande be—e—riktigande öfver någon dagens vigtigare fråga? Å nej; — det vet jag ej, svarade G. med vresighet, sådant str— ser jag aldrigefter;

jag är för gammal att fästa mig vid det inländska käblet, hvarå ingen nu för tiden kan bli klok, eller de mycket mörka så kallade belysningarne. Jag är född på den tid då man behöll de vigtigare frågorne för sig i sitt hufvud, eller åtminstone i sitt rum, och icke inför allmänheten, den beskedliga, trögtänkta allmänheten uppkastade frågor, som utan att upplysa endast förvrida hjernorne, och i en framtid kunna föranleda till högstoväntade svar. Vi säga att vi Gud ske lof lefva i en upplyst tid, men icke förstår jag mig på den så kallade upplysningen. I hvilken tidning jag tittar, ser jag endast mörka frågor, och ännu mörkare svar. — Inte vet jag om det är min ständigt aftagande syn, eller något annat, som vållar, men mig förekommer allt mer och mer mörkt, och uppfylldt med babylonisk förbistring; så t. ex. när någon af mine kunder, hm, jag ville säga bekanta, en oordentlig stackare, med glädje häromdagen berättade mig att en förordning skulle utkomma, hvarigenom endast en person i hvarje af rikets församlingar åläggеs betala kontributionerne för alla de öfrige församlingsboar, föreföll mig lagstiftarens mening så mörk, att jag icke kunde göra mig den ringaste redo för den stora stats-ekonomiska idèen med en sådan författning, som kunde med fullt skäl kallas abderitisk. På samma sätt finner jag endast mörker uti de höges tal nu för tiden, och derasömsesidige tillvitelser om mindre väl beräknad hushållning m. m.

Nå, nå; farbror Gnat inföll Kapiten F.; mycket kan vara ganska bra nu för tiden, som farbror icke finner så; hvar tid har sine seder, och höga principer att genomdrifva, och jag vill tro att ingen kan klandra att man vill, åtminstone för en korrt tid, göra sig förvissad att utfå det högsta kontributionsbeloppet. Höga kontributioner och vigt sätt att få dem indrifne: se der en stötesten för så många statsmachinens kringdrifvare; en välsignad sak, ty nekom det icke, erkännom det snarare, Sverige tål och behöfver större skatter, då man icke kan göra inbesparingar, och utgifterne årligen tilltaga endast för krigsmakten, som visserligen är mera lysande, än i fordna dagar, men dock är alltför knappt aflönad för sine behof, åtminstone hvad Officers-Korpsen beträffar. — Långt annorlunda borde det vara, ty man måste medge att militären är landets första stånd, som vidmakthåller dess anseende både in- och utrikes, och utom hvilket landets politiska tillvaro ej ens skulle kunna upprätthållas. Dessutom är förslaget om kollektiv ansvarighet för krono-utskylderne, inte något nytt; tvärtom har det en ganska stor anciennitet. Jag vill minnas att i Forsells statistik omtalas, att Eric XIII:s financier, Henrik Krönigsmark, föranstaltade om något sådant; och att de rike fingo betala för de fattige, så långt det räckte. — Hvad på samma ställetillägges om en hastigt aftagande välmåga och befolkning, tror jag väl icke stå i något sammanhang med, eller vara en följd af finansförslaget eller anledning dertill. Men lemnom allt sådant der. Hvad innehålla de utländska nyheterne, farbror Gnat? höres det icke af något krig emellan de stora makterne?

*Gnat:* Ja, hvem vet hvad omsider följer på det Engelska knotet öfver vissa Rysslands åtgärder. Man brukar säga blotta ord betyda intet, men det ryktbara talet i Warschau tycktes hafva skakat upp öboerne, och ockupationen af Krakau, den fria och neutrala staden, som i hast fick en så reputerlig polis-vakt, synes ej eller särdeles tjenlig att lugna allas sinnen, och vill man ha krig, nog har man skäl och får krigsförklaringen snart färdig, om någon sådan nu för tiden ens behöfs.

*Flinkman:* Men hvad skall krig tjena till? kunna herrarne säga mig det. Att döda folk, förstöra länder och deras handel och näringar för mansåldrar, äro ju vanliga följder af krig, och jag åtminstone för min person kan ej fatta hvartill sådant kan tjena.

*Fjellman:* Hedern är för mången mera än lifvet, och national-äran är detsamma för ett folk som hedern för den enskilda. En stor och mäktig nation måste, om än med känbara uppoffringar, både sjelf hålla sine löften och förmå andre nationer att hålla deras. Gemensam säkerhetpåfordrar ett sådant förfarande, och då jätten skyddar dvärgen, gagnar han sig ofta mest sjelf. Dessutom är ett ständigt stillastående lika omöjligt för samhällen, som för allt annat i naturens eller konstens riken. Det måste finnas rörelse, inre eller yttre. Under en långvarig fred aftynar ett folks spänningskraft, eller, så att säga, dess själskraft, eller ock uppblossar den i inre strider, i en svårkufvad revolutions- och reformations-anda, som regeringarne frukta, kanske ej utan skäl, mera än ett krig. Hvad betyder för öfrigt ett sådant för en stor makt? Går kriget lyckligt skördas ära och inkomster af soldaterne, eller åtminstone af de höge befälhafvarne, och statens regent kan tillägga ett nytt namn i sin titel; är åter krigs-gudinnan oblid, söker man så hederligt som möjligt göra fred, så snart penningarne tagit slut ock folket börjar

ledsna.

*Gnat:* Att H:rr militärer önska krig det är naturligt så vida för dem derigenom kan beredas hastig befordran och utmärkelser af alla slag. Men folket, den stora arbetande, men torftiga massan, som långt efter sedan krigsfanfarerne tystnat och troféerna möglat, eller alldeles bortblandats och förkommit, hvarpå man äfven sett bevis, måste dragas med betalningen för violerne för den dyra krigsleken, torde hafva en helt annan tanke om krig, dess nytta eller nödvändighet. Ingen krigsära, så utbasunerad den än må vara, eller det mäst döfvande buller af glädjesalfvorne, om de änför tillfället mildra enkans och de faderlösas sorg, eller de af fienden plundrades klagan öfver deras förluster och landets sköfling, kunna återgifva från döden dess rof, och förmå återuppbygga de nedskjutne städerna, de uppbrunna skeppen, den förstörda landsbygden. Först efter mansåldrar, och oftast aldrig, kan ett land repa sig efter ett långvarigt och förhärjande krig. — Jag har öfverlefvat flere sådane, och hvad Sverige vunnit på sine krig sedan 1788, ja allt sedan 1658, det inhemtas mer än tillräckligt af historien.

*Flinkman*: Ja deri har H:r Kamrern mycket rätt. Jag har visst icke så serdeles studerat vår historia, men dock har jag deraf funnit att tillståndet här i landet efter Carl den tolftes långa, och i början så segerrika krig, endast var elände och allmän nöd för landet. Om sådant, eller de egentliga olyckorne under kriget kort före och straxt efter den krigiske konungens död, förorsakades genom allmän slapphet i regerings-systemet och afmattning af ekonomiske och öfrige materiela krafter för nationen, eller genom visse höge herrars mindre patriotiske åtgörande, tilltror jag mig icke att bedömma, men att somlige ville lägga ned gevär och hvila sig, under det andre modigt arbetade för fosterlandets befriande från fiender, derom vittna den store patrioten Stenbocks anteckningar från den tiden. Tvädrägt och brist på kraftig samverkan hafva tyvärr ofta föranledt Sveriges olycka.

*Fjellman*: Det var en annan tid Flinkman talar om än den nuvarande. Nu äro inge olyckor att befara af bristande arrangementer. Vi hafva en väl exercerad- och väl beklädd armée; — duglige, om till antalet få Generaler — stora förråder af amunition, och beväringspersedlar(?), insamlade under en långvarig fred, — och framför allt detta en hjelte, utgången från franska revolutionens stora krigsskola; — med god vilja till, hvad behöfva vi mer.

*Gnat*: Än penningar.

*Fjellman*: Sådane få vi af våre allierade — och föröfrigt kan man hjelpa sig dem förutan, med så kalladt kredit-mynt; sådant äro vi sedan äldre tider vane vid i Sverige. — Tror inte farbor Gnat att man kan kriga på kredit, så väl som lefva på sådan, om man har goda vänner.

*Gnat*: Goda vänner äro i detta fall kanske bra att kunna räkna på, men den, som nödgas lefva af sina penningar vill naturligtvis hafva profit af dem; (härvid sammandrogo sig gubbens bleka läppar till ett smilande och hela den penninge-gömske mannens ansigte antydde som skulle han tala om 50 procents — profit).

Fjellman, ihågkommande den vinst Gnaten skördat på sine penningelån till honom, svarade med bitterhet: „när stater låna upp penningar, få väl långifvarne åtnöja sig med en mindre än vanlig profit.“

Öfver detta senare ord, som Fjellman rigtade åt Kamrer Gnat, syntes gubben bli något förtretad så att han började fnysa och småhosta för sig sjelf, men den välvise och fredälskande Rådmannen ville förekomma allt som kunde uppväcka osämja äfven vid drickesbordet, och derföre upptog han utur sin ficka en bok som han sade sig hafva nyss förut köpt i bokhandeln och anhöll om uppmärksamhet å några strofer, just afhandlande samma ämne, som utgjort föremål för deras föregående samtal. Derefter började han läsa, sedan han förut omnämnt bokens titel i korthet vara „Resa i Sverige år 1830 af Alexander Daumont;“ ‚Sveriges läge är förträffligt för bibehållandet af dess oberoende. Europas förpost på denna punkt, utgör den på sitt håll ett fruktansvärdt bålverk mot Rysslands förstoringsbegär, och om ett fredsbrott inträffade, skulle Frankrike, England och Österrike blifva dess naturliga och osvikliga bundsförvandter.‘

Osvikliga! inföll Gnat, ja det finge man se.

Flinkman fortsatte, „men Sverige har ingen orsak till kollision med någon makt i Europa; det har inga aflägsna besittningar, inga kolonier, som kunna reta någons rofgirighet. Omgifvet af haf äro dess gränsor oföränderligen

bestämda, och de enda eröfringar Sverige hädanefter bör eftersträfva, blifva industriens. Må Sverige lemna fritt lopp åt jordbruket och sjöfarten; må det öppna en vidsträckt afsättning åt sine produktioner! Påsamma gång det sålunda använder all sin kraft, hela sin verksamhet till befrämjande af inre välstånd, aflägsnar det för alltid yttre afund och inre agg. Sveriges rol är gifven; det är den beväpnade neutralitetens. Må det med styrka afvisa hvarje förförelse, hvarje bedräglig förhoppning, som skulle vilja inleda det på stridens bana, och om Europa skulle ånyo blifva skådeplatsen för ett allmänt krig, skall det med vapen i hand, skåda staters fall och upphöjelse, och icke taga del i dessa blodiga fejder, utan i mån dess ära blifver anfallen.“ — Hvad tycker herrarne om det der, sade Flinkman medan han pustade ut; de äro just mina egna idéer. Jag tycker att den der *Omån* eller hvad han heter, skrifver ganska bra — men vänta, skola herrarne få höra slutet, det är det bästa af allt. — „Må svenska regeringen odla och hedra krigarens dygder, må den bemöda sig att lifva kärleken till fäderneslandet; dessa äro de sanna väktare öfver en stats varaktighet och upprätthållande; må den *framför allt* förvärfva sig folkets tillgifvenhet genom aktning för lagar och institutioner samt vård om dess sällhet: se der dess sanna bålverk, de som för alltid skola trygga denna vackra (?) nations och den nya konunga ättens fasthet.“

Emedan Rådmannen hade uppläst detta med en tämlig högljudd röst, som tilltog märkbart mot slutet, hade de öfrige källaregästerne åhört läsningen, som de väl funno ovanlig både tillinnehåll och ställe, men då månge ibland dem med en viss beundran altid afhörde hvad Hr Rådmannen som äfven en gång varit riksdagsman, i politiken behagade orda, och andra åter mera fäste sin uppmärksamhet vid sanningen uti det upplästa, hade en allmän tystnad varit rådande i källaresalen, som i detta ögonblick hade en likhet, åtminstone i svensk form, med de utländska politiske middagarne, eller sammankomsterne, der staters väl eller ve afhandlas inter pocula och under ett idkeligt upprepande af hör! hör! Men när läsningen slutade uppstod ett sorl af bifall och beundran, och med glasen i hand skockade sig alla, såsom svärmande bien, omkring visen, H:r Rådmannen Flinkman och klingade med honom, under lifliga utrop af lefve *freden!* en beväpnad fred och neutralitet. Men gubben Gnat som tyckte sig ibland ropen höra ett och annat hurra, samt lefvat på de tider då „det lönade sin man, att statens bästa ta sig an, och ropa hurra på begäran,“ började frukta att alla de jublande icke voro så alldeles hederligt, ehuru „godt“ folk, hvarföre han, kanske ej så utan skäl, befarade att pokuleringen och ropen på fred slutligen kunde åtminstone der på stället förorsaka någon ofred. Han smög sig derföre bort, samt räddade sålunda sitt magra jag och sina dyrbara kläder undan tummlet. Dock något sådant blef ej af, emedan entusiasterne funno snart nog att man länge ej kan hålla ut, ej en gång med att dricka och vara entusiasmerad. Degingo derföre ofürtöfvadt hvar till sitt för att i Morphei armar glömma de politiske grillerna; och har du benägne läsare, (läsarinna kan väl här ej komma i fråga), — ej redan gjort detsamma för att glömma detta lilla utkast, så försäkrar författaren på sin unga författare-tro och heder, att du icke har så ringa böjelse för att med tiden blifva en — kannstöpare.

*